

***Legislación eclesiástica*, red. Juan Fornés, María Blanco, Beatriz Castillo, Francisca Pérez-Madrid, Elcano: Wydawnictwo Aranzadi 2003, ss. 448.**

Kiedy w 1929 r. D. Manuel de Aranzadi e Irujo zakładał rodzinną firmę edytorską, prawdopodobnie nie przypuszczał, iż w przyszłości stanie się ona jednym z potentatów na hiszpańskojęzycznym rynku wydawniczym. „Aranzadi”, od początku skupiająca swoje zainteresowania na tematyce prawnej, specjalizuje się m.in. w publikacjach kodeksowych. Katalog *Códigos Básicos Universitarios Aranzadi* (seria kodeksów Aranzadi przeznaczona dla studentów) obejmuje aktualnie kilkadziesiąt pozycji kodeksowych, zawierających różnego rodzaju unormowania prawne z zakresu prawa administracyjnego, cywilnego, handlowego, karnego, konstytucyjnego, międzynarodowego, podatkowego, pracy, procesowego.

Za pośrednictwem prof. Rafaela Domingo, dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu Nawarry (Universidad de Navarra), przedstawiciele wydawnictwa zwrócili się również do Departamentu Prawa Kanonicznego i Prawa Wyznaniowego z prośbą o opracowanie zbioru prawodawstwa z tej dziedziny. W ten sposób w 2000 r. na hiszpańskim rynku wydawniczym pojawiło się pierwsze wydanie *Legislación eclesiástica*, tj. antologii tekstów z zakresu prawa wyznaniowego, począwszy od fragmentów konstytucji i tekstów prawa międzynarodowego, a skończywszy na wybranych normach prawa kanonicznego. Redaktorami omawianego zbioru byli profesorowie prawa wyznaniowego Uniwersytetu Nawarry Juan Fornés i María Blanco oraz asystent na wydziale prawa wyznaniowego Beatriz Castillo.

W późniejszych wydaniach do zespołu redakcyjnego dołączyła jeszcze prof. Francisca Pérez-Madrid.

Legislación eclesiástica składa się z siedmiu rozdziałów. Pierwszy zawiera wybrane fragmenty konstytucji z 27 grudnia 1978 r., mniej lub bardziej powiązane z zagadnieniami omawianymi w trakcie uniwersyteckich wykładów z prawa wyznaniowego. Znalazły się w nim artykuły dotyczące m.in. praw i wolności obywatelskich, podstawowych pryncypiów polityki socjalnej i ekonomicznej, procedury ustawodawczej, umów międzynarodowych, ubezpieczeń i podatków, organizacji terytorialnej państwa, trybunału konstytucyjnego.

Rozdział drugi, podzielony na dwie części, to zbiór różnego rodzaju tekstów prawa międzynarodowego. W części pierwszej odnaleźć można te unormowania, do których odnosi się tekst art. 10.2 hiszpańskiej *carta magna*. W artykule tym czytamy: „Normy odnoszące się do praw podstawowych oraz do uznanych przez Konstytucję wolności interpretuje się zgodnie z Powszechną Deklaracją Praw Człowieka oraz ratyfikowanymi przez Hiszpanię traktatami i umowami międzynarodowymi dotyczącymi tych kwestii” (tłum. własne). W drugiej części rozdziału umieszczono pozostałe teksty prawa międzynarodowego nie ratyfikowane przez rząd hiszpański, a mimo to uznane przez autorów za istotne.

Rozdział trzeci zawiera pięć umów międzynarodowych pomiędzy Stolicą Apostolską a rządem Hiszpanii, które – w miejsce konkordatu z 1957 r. – stanowią aktualnie obowiązujący hiszpański system konkordatowy. Są to: umowa z 28 lipca 1976 r. dotycząca wyboru biskupów i *privilegium fori* oraz cztery umowy z 3 stycznia 1979 r., regulujące zagadnienia prawne, kwestie związane z nauczaniem i kulturą, zagadnienia ekonomiczne, a także kwestie opieki duszpasterskiej w siłach zbrojnych oraz służby wojskowej osób duchownych.

W rozdziale czwartym odnaleźć możemy tekst Ustawy Organicznej o Wolności Religijnej (*Ley Orgánica de Libertad Religiosa*) z 5 lipca 1980 r. Autorzy zamieścili w nim także dwa dekrety królewskie z 1981 r., konstytuujące i regulujące działalność Komisji Doradczej do Spraw Wolności Religijnej (*Comisión Asesora de Libertad*

Religiosa) oraz Rejestru Związków Wyznaniowych (Registro de Entidades Religiosas), ustanowionych w celu ochrony prawa do wolności religijnej obywateli.

Rozdział piąty zawiera umowy pomiędzy rządem a trzema największymi mniejszościami religijnymi w Hiszpanii: Federacją Kościołów Ewangelickich (Federación de Entidades Religiosas Evangélicas de España), Federacją Wspólnot Żydowskich (Federación de Comunidades Israelitas de España) oraz Radą Islamską (Comisión Islámica de España).

Rozdział szósty, zatytułowany „Prawodawstwo państwowe dotyczące kwestii wyznaniowych”, podzielony został na sześć części. W pierwszej autorzy zamieścili teksty aktów prawnych regulujących zagadnienia związane ze szkolnictwem wyznaniowym. W części drugiej odnajdziemy teksty dotyczące opieki duszpasterskiej w wojsku, szpitalach, więzieniach i szkołach. W części trzeciej zamieszczono artykuły hiszpańskiego kodeksu karnego, dotyczące m.in. ochrony uczuć religijnych, uchylania się osób zwolnionych z obowiązkowej służby wojskowej od obowiązku społecznych świadczeń zastępczych czy przestępstw przeciwko wolności sumienia. Część czwarta zawiera z kolei artykuły kodeksu cywilnego, dotyczące zawarcia małżeństwa, separacji i rozwodu. W części piątej autorzy umieścili dwa akty prawne: dekret królewski z 5 kwietnia 1979 r., regulujący formułę składania przysięgi przez osoby obejmujące stanowiska w administracji publicznej, oraz ustawę z 6 lipca 1998 r., dotyczącą możliwości odmowy pełnienia służby wojskowej m.in. z przyczyn religijnych oraz obowiązku społecznych świadczeń zastępczych. W końcu, w części szóstej, zamieszczone zostały ustawa z 24 listopada 1994 r. oraz dekret królewski z 5 maja 1995 r., regulujące kwestie związane z dochodami i opodatkowaniem związków wyznaniowych oraz z prawem własności nieruchomości kościelnych.

Rozdział siódmy, zatytułowany „Normy prawa kanonicznego”, zawiera fragmenty dwóch dokumentów soborowych oraz wybrane kanony Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. Wspomnianymi tekstami soborowymi są: *Deklaracja o wolności religijnej* „*Dignitatis humanae*” oraz *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym* „*Gaudium et spes*”.

Całość zamykają cztery zestawienia: chronologiczne (*índice cronológico*), alfabetyczne (*índice alfabético*), Kodeksu Prawa Kanonicznego (*índice del Código de Derecho Canónico*) oraz analityczne (*índice analítico*). Pierwsze zawiera wykaz najważniejszych dokumentów regulujących kwestie wyznaniowe, uporządkowanych według daty ukazania się konkretnego aktu prawnego, począwszy od Konwencji z 9 grudnia 1948 r., a skończywszy na Ustawie Organicznej z 11 stycznia 2000 r. Drugie zestawienie to alfabetyczny spis zawartych w omawianej pozycji książkowej aktów prawnych. Zestawienie trzecie to indeks Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., mający służyć pomocą studentom prawa w lepszym zorientowaniu się w specyfice prawa kanonicznego. Zestawienie czwarte to praktyczny – szczególnie w wypadku konieczności odnalezienia i przeanalizowania jednej, określonej kwestii – alfabetyczno-tematyczny spis haseł wraz z odnośnikami do konkretnych tekstów jurydycznych regulujących dane zagadnienie.

Na podkreślenie zasługuje jeszcze jedno, bardzo praktyczne rozwiązanie zastosowane w kodeksach Aranzadi. Na stronie internetowej wydawnictwa (www.aranzadi.es/codigos) znajduje się wykaz kilkunastu podstawowych kodeksów akademickich, w tym także *Legislación eclesiástica*, z możliwością uaktualnienia zawartych we wspomnianych kodeksach uregulowań prawnych. Omawiany zbiór to piąta edycja z września 2003 r. Wszystkie nowe uregulowania kwestii wyznaniowych dokonane od tej daty aż do ukazania się kolejnego wydania, tj. szóstego, można znaleźć na wspomnianej wyżej stronie internetowej. W ten sposób, analizując jakieś zagadnienie, mamy pewność, że teksty, na które się powołujemy, odpowiadają aktualnie obowiązującemu stanowi prawnemu w Hiszpanii.

Legislación eclesiástica pod redakcją profesorów prawa wyznaniowego Uniwersytetu Nawarry nie jest z pewnością najbardziej szczegółowym zbiorem prawodawstwa wyznaniowego w Hiszpanii. Jego autorzy nie mieli jednak zamiaru konkurować z opracowaną na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Owiedo najobszerniejszą z dostępnych obecnie na hiszpańskim rynku wydawniczym antologią tekstów z zakresu jursprudencji i ustawodawstwa wyznaniowego,

tj. z *Repertorio legislativo y jurisprudencial de derecho eclesiástico español* (Andrés-Corsino Álvarez Cortina, María José Villa Robledo, Pamplona 1998). Ich zamierzeniem było raczej – o czym piszą we wstępie – stworzenie takiego zbioru tekstów, który mógłby służyć pomocą profesorom i słuchaczom w trakcie wykładów uniwersyteckich. Kierując się wieloletnim doświadczeniem wykładowczym, autorzy omawianej pozycji książkowej umieścili w niej unormowania dotyczące podstawowych kwestii obowiązującego aktualnie systemu prawa wyznaniowego. Znajdujące się na końcu indeksy pozwalają nawet osobom słabo zorientowanym w niuansach tej gałęzi nauk prawnych na szybkie odnalezienie konkretnego tekstu. Możliwość konfrontacji z najnowszymi zmianami na internetowych stronach wydawnictwa Aranzadi dodatkowo podnosi walor omawianego przez nas zbioru.

Można więc powiedzieć, że *Legislación eclesiástica* jest jednym z najbardziej praktycznych zbiorów prawodawstwa wyznaniowego, oferującym dostęp do podstawowych uregulowań z zakresu prawa wyznaniowego z jednoczesną możliwością wglądu do ewentualnych zmian w obowiązującym stanie prawnym. Z pewnością będzie więc bardzo pomocna zarówno dla studentów prawa, jak i dla osób prowadzących wykłady.

Piotr Rygula